

BARICZ-TAMÁS IMOLA

BESZÉLGETÉS OKTATÁSRÓL, MŰVÉSZETI NEVELÉSRŐL BALÁZS JÓZSEF FESTŐMŰVÉSSZEL 2018 NYARÁN

Balázs József: Önarckép

*A láncot csak húzni lehet
Elállták a boldogság megismerésének
útját*

Balázs József alfalvi festőművésszel tanításról, nevelésről, művészeti oktatásról, tanügyi rendszerről beszélgettünk. A nemrég Mentor-díjjal is kitüntetett mester arról is szólt, hogy a művész Balázs József néha bizony viaskodik azzal a Balázs Józseffel, aki tanít, aki nem sajnálja idejét tanítványaira, ha azok segítséget kérnek tőle. Nyugdíjas korára az iskolai műtermeket pótolva akár csürről is átalakít egyet, hogy aki igazán szereti a művészetet és művész akar lenni, ott palléroztathassa tehetségét.

A tudomány nem tartozik mindenkire

„Sok-sok évvel ezelőtt volt Marosvásárhelyen a művészeti líceumban egy román tanárom, Dușa Traian művészettörténész, történelmet és román irodalmat tanított. Én románul nagyon keveset tudtam, de tőle rengeteget tanultam. Az üzenete még a magyar irodalom tanulásához, megértéséhez is segített, kíváncsivá tett. Tőle tanultam meg, hogy kell irodalmat tanulni, tanítani. Magyar osztályba jártam, az érettségi vizsgán sokkal

magasabb eredményeket értünk el, mint a párhuzamos román osztály, akiket nem ő tanított. A Duşa tanítványai jól vizsgáztak, én románból gyenge voltam, és mégis hetesre érettségiztem. Ő már akkor teljesen más hozzáállással tanított. Csak egy példa: úgy feleltetett, hogy felállított és olvastatta a verset, megállított egy- vagy két szakasz után, s azt kérdezte, tetszik-e a vers? Igent mondtam, s észre sem vettem, hogy verselemzésből felelek, de nemet is lehetett mondani, s akkor azt beszéltük meg, hogy miért nem tetszik. Nem az érdekelte, hogy az irodalmárok mit gondolnak a versről, arra nem volt kíváncsi, azt tudta, őt a tanítványai gondolatai érdekelték. A hiányzókat mindig óra végén írta be, hogy ha éppen elkésztett egyik-másik, annak ne legyen hiányzása. Történelemórán sokszor elvitt a múzeumba, a látogatás végére alig maradtunk öten az osztályból, de ez nem zavarta, mindent elmondott, amit érdekesnek talált. A következő órákon is kértük, hogy vigyen el, eleget tett kérésünknek. Így tanított a Ceaușescu-rendszerben. Egyszer pedig azt mondta: a tudomány nem tartozik mindenkire, csak arra, akit érdekel. Senkit nem akart megtanítani olyasmire, ami nem érdekelte. Mai napig ehhez tartom magam” – mondta a beszélgetésünk elején, mintegy bevezetőként Balázs József. Hozzáátéve: „A félművelt ember csak árt, vagy legyen művelt, vagy maradjon meg az ő szintjén, mert kétkezi munkásra is pont olyan szüksége van a nemzetnek, mint az értelmiségre. Nem kell mindenkiből értelmiségit csinálni, mert nem lehet. Aki nem akar az lenni, az nem is lesz.”

Ne akarjuk a láncot taszítani

A festőművész vallja, a láncot csak húzni lehet, de a mai tanügyi rendszer taszítani szeretné – hangsúlyozta. Továbbá arról is szólt, hogy a fiatalok szívére-lelkére kellene hatni. „Van nekünk Hargita megyében Művészeti Népiskolánk, ezt mindenképp szeretném átkereszteltetni Tehetséggondozó iskolának. Legyen az zene, tánc vagy képzőművészet, festészet, grafika. Mert a népiskola az, ami jelenleg van, ahol mindenkit erőltetnek érettségizni, mindenfajta líceumban, viszont nincs műhely, gyakorlóhely, s mesterember is alig. Az iskoláknak hangzatos neveket adunk, s minden fiatalelét érettségiztetünk. Keresztülnyomják az érettségin, mint a hurkatöltőn még azt is, aki nem akar – ez a népiskola. Kötelező módon olyant tanulnak meg a diákok, aminek az életben soha hasznát nem veszik. Úgy tanulják a matematikát, mintha mindenki csillagásznak készülne” – fejtette ki Balázs József. Így fogalmazott: „A mai tanügyi

rendszer a válltól felfele tanítja a fiatalokat, és attól lefelé alig. Nincsen testnevelés, alig van zeneóra, a rajzról, művészettörténelemről ne is beszéljünk. A reáltantárgyakkal, a nyelvek tanításával az agyat fejlesztik, erre is szükség van, de érzelmi hatás alig éri a mai fiatalokat. A diák szívére, lelkére nem hat az iskola. Az ember a boldogság forrásaihoz nem tud hozzáférni, mert nem ismeri. Nemcsak testi boldogságforrások vannak, hanem lelkiek is, ilyen a művészet. De arra meg kell tanítani a fiatalt, hogy élvezhessen egy műalkotást. Egy kiállításon nézni egy festményt egy dolog, de azt látni is, élményt jelent. Akinek nincs zenei műveltsége, az csak hallgatja a zenét, de nem hallja, és ez óriási különbség. Ha megfelelő számú zeneórán vesz részt a diák, akkor olyan élményekhez kerül közel, ami megváltoztatja az életminőségét. Ha olyan intenzitással tanítanak a képzőművészetet, mint a matematikát, akkor sokan kezdenének el alkotni, megtanulnák látni az adott alkotást, általa boldogságérzetük, gyönyörélményük lenne. Mert mindenki arra törekszik, hogy jól érezze magát, boldog legyen. Nem? Van, aki olcsón, van, aki drágán éri el a boldogság érzetet. A művészeti oktatás az olcsóbb változat. Úgy gondolom, hogy a művészeti nevelésnek egyik célja ez, megmutatni a lehetőséget a boldogságforrás felé. Nem kell mindenkinek művésznak lennie, csak az, aki akar, de attól mindenki lehet boldog” – fejtette ki a festőművész. Balázs József egykori tanárához hasonlóan nem akar mindenkiből művészt faragni, csak abból, aki az akar lenni és kéri a segítségét. „Ha a segítségem kéri, nem sajnálom sem az időt, sem a pénzt, a mester feladata, hogy segítsen a hozzáfordulókon” – mondta.

Lelki egyensúlya van a művésznak

„Merem állítani, hogy a világon sehol nincs annyi tehetség, mint itt, Székelyföldön, Gyergyószéken, de hogy kiből lesz művész, az attól függ, hogy a környezete, a szülei mit gondolnak a jövőről. Mert, ha azt látják, hogy egy művésznak nincs munkája, nehéz a megélhetése, akkor el fogják irányítani. Sok tehetséges diákomat térítették el így a pályáról. Szerencsére sokan visszataláltak. De azt jó tudni, hogy egy művészember, legyen az gazdag vagy szegény, van lelki egyensúlya. És szegényebben is jobban érzi magát az életben, mint egy-egy gazdag. Alfaluban úgy gondolom, többen vállalták fel a bizonytalan jövőt, ezért van sok művésze a falunak. Például az a falu, ahol inkább anyagi beállítottságúak a lakók, kevesebb művészt jegyez” – fejtette ki a Balázs József.

Kiszorították a művészeti nevelést

„Egy nemzet, egy ország, ha jó gazdasági helyzetben van, akkor a kultúra fejlődik. De ahol a nép leszegényítve a túlélésre van berendezkedve, ott kevés marad a művészetekre. Romániában abban a helyzetben vagyunk, hogy a vezetés egyáltalán nem azzal foglalkozik, amivel kellene. A művészeti nevelést majdnem kiszorították a népiskolából, a közoktatásból. El tudnám képzelni, hogy a művészeti oktatás, a testnevelés a napló rubrikájának az elején legyen, ha ide eljutnánk, akkor beszélhetnénk oktatásról” – ismertette a festőművész. „A művészeti nevelésnek nem csak a művészeti iskolákban kellene folynia, hanem az elméleti líceumokban is, és ehhez műhelyekre volna szükség. Műhely nélkül nem lehet műalkotást létrehozni. A mű a műhelyé, nem mindegy, hogy elmondunk valamit vagy kipróbálunk. Például másképp tanul az a diák irodalmat, aki megpróbált verset írni, amúgy az irodalomtanárok között kevés a költő, az író. A rajzot másképp tanítja egy festőművész, mint az, aki csak rajztanár. Legnagyobb tragédiának tartom, hogy nincs megfelelő számú óra az iskolában azokból a tantárgyakból, amelyek a gyermekek, a fiatalok szívére, lelkére hatnának. Odáig züllesztették a művészeti nevelést, hogy heti fél órát szánnak rá. Van-e még olyan tantárgy a világon, amit heti fél órában tanítanak? Tankönyv nélkül. Nem igaz, hogy nincsen könyv, csak annak semmi köze az órarendhez, nem veszi figyelembe, hogy ameddig odaért, hány órába és mit tanulhatott, s utána heti hány órája lesz. A romániai művészeti nevelés egy vicc. A jövő iskolája arról kellene szóljon, hogy leszáll a szív és a test szintjére.”

Hiánypótló táborok

Balázs József a 25 éves Borsos Miklós Alkotótábor művészeti vezetője a táborok létrejöttéről is szólt. „Miért is van sok tábor? Két okból, és az egyik fő ok, hogy valamit az iskola nem csinál jól, nem old meg, valami hiányzik. A táborok ezt pótolják. Miért? Mert szükségleteket elégítenek ki” – mondta a festőművész és konkrét példával támasztotta alá állítását. „Az iskolai idő alatt, a gyermeket alig lehet alkotásra bírni, mert rengeteg a tanulnivalója, feszültségben van emiatt. A táborban nincs feszültség, játszik, barátkozik, alkot, kutat. A Borsos Miklós Alkotótáborban például ahhoz, hogy alkothasson, egy picit utána kell nézzen az adott témának, és egészen másképp ért meg egy adott anyagot, hogyha olyan indulattal olvassa, hogy képet kell alkotson abból. El kell képzelje, és amit

el tud képzelni arra képes, tehát a képessége úgy fejlődik a táborban, hogy nem feszült, szinte játéknak, szórakozásnak éli meg, viszont rengeteg mindenről tudomást szerez, vagyis tanul. Több olyan tanítványom van, aki ebből a táborból indult, és ma művészeti egyetemen van, és ma is emlegeti, amit itt tanult.”

Folytatni kellene a művészeti oktatást

Gyergyószentmiklóson művészeti oktatás zajlik a Vaskertes iskolában... „Évekkel ezelőtt mondta Babos Miklós tanító, hogy ahol művészeti oktatás van, oda kellene zenetanárok, és a zenetanárok képzett zenészek. Ha a városban vannak képzett zenészek, akkor annak a városnak van képzett zenekara, és akkor az a város fejlődőképes. Sokat jelent, hogy egy akkora városnak, mint Gyergyószentmiklós van egy kamarazenekara, nem beszélve arról, hogy több kórusa és fúvószenekara is van. A városban a zenei műveltség megteremtése volt a Babos Miklós célja. És ha már zeneosztály indult, induljon képzőművészeti osztály is, ha már sok a tehetség. Így indult, és néhai Szilágyi Ferenc igazgató ütötte a vasat. Sajnos, későn ismerték el megyei szinten. De úgy gondolom, nem vettük elég komolyan ezt az iskolát, kicsit mostohagyermekek voltunk. A műterem hiánya a kezdetektől problémát okozott, ma is az. Ezért is viszem kiállításokra a fiatalokat, mert ott sokkal többet tanulnak mint, ha egy órán keresztül csak mondanék nekik. Rengeteg tehetséges gyermek került az iskolába, de nyolcadik osztály után megrekednek. Mindenki nem megy Csíkszeredába, Udvarhelyre vagy Vásárhelyre. Itt maradnak, és ettől van a Salamon Ernő Gimnáziumnak rengeteg tehetséges zenésze is. És ettől van a Művészeti Népiskolának sok tehetséges diákja. Milyen jó lenne, ha a gimnáziumban művészeti oktatás is zajlana, mert sok a tehetséges fiatal. Ahogy felkerülnek, meglátszik a gondolkodásukon, hogy művészetiben végeztek. Ezt bizonyítja az is, hogy második alkalommal szerveztünk a gimnáziumban *Lappangó tehetségek* címmel kiállítást. Ott, ahol műterem nélkül, kéthetente egy óra jut művészeti nevelésre”.

Adósság a tanárnak, a festőnek

Balázs József festőművészt nemrég Mentor-díjjal tüntették ki. Egykori diákjaitól fogadta el a számára megítélt kitüntetést. „Ez egy visszajelzés, egész életemben volt bennem egy dilemma. A rajztanár Balázs József és a festő Balázs József viaskodott

egymással. Amikor festettem, arra gondoltam, hogy nem azzal kellene-e törődjek, hogy holnap mivel állok a gyermekek elé. Ha éppen órára készültem, vagy napokat töltöttem azzal, hogy diákokat készítettem fel, arra gondoltam, hogy tőlem mit kérnek majd számon, azt, hogy a gyermekkel foglalkozom, vagy azt, hogy hol vannak a festményeim. Valamikor Sövény Elek úgy fogalmazott: hol a tanár tartozik a festőnek, hol a festő tartozik a tanárnak idővel, energiával. Egy idő után úgy éreztem, el van felejtve a munkám, s nem tudtam mi marad a fiatalkoromból. A festmények? Az a kevés, az megvan. De az, hogy diákokba fektettem az időmet, energiámat olyan, mintha el lenne felejtve az egész. Alfaluban lehet, hogy csak arra fognak emlékezni, hogy elkéstem az órákról. Gyergyószentmiklóson arra, hogy nem tartottam meg ezt vagy azt az órát, vagy esetleg nem jártam gyűlésekbe. Aki alkotással foglalkozik, az nem tud mindig a jelen időben élni. Ha nem szűnik meg az időérzéked, akkor nem tudsz időtlen műveket alkotni. Ha megszűnik az időérzés, nem vagy jó tanárnak, mert ott a csengetéskor pontosan kell menni. Nos, a kollégák inkább ezt az oldalamat ismerik. Most, a nyugdíjazásom előtt egy évvel, kapok egy Mentor-díjat, az országban 216 jelölt közül engem választottak. Akkor úgy gondolom, nem csak lyukasórákat tartottam.”

Szabadon, saját iskolában

„Nyugdíjba boldogan vonulok, azzal a gondolattal, hogy megszabadulok ettől a gyalázatos tanügyi rendszertől, amit a román oktatás jelent, de nem adom fel az oktatást. Tervezem, hogy lesz nekem saját iskolám, otthon. Ha kell, a csúrt alakítom át műteremnek, s ott gondozom a tehetségeket díjmentesen, azokat, akik akarnak tanulni, művészeti pályára akarnak lépni. Az is lehet, hogy a mai napig hajléktalan Művészeti Népiskolát hazaköltöztetem. Tehetséggondozó iskola lesz a neve, Alfaluban, s abba nem szól belé senki. S remélem, hogy ha az egészségem engedi, pályakezdő festőként kezdem el a művészi életemet, mert akkor már nem kell alkalmazkodjak semmiféle órarendhez, ilyen-olyan gyűlésekhez. S ne is halljak többet csengetést, csak pünkösdkor, a keresztaljak előtt” – mondta zárszóként Balázs József alfalvi festőművész.

DESPRE PREDARE ȘI EDUCAȚIE CU PICTORUL JÓZSEF BALÁZS

„Sistemul de învățământ de astăzi îi învață pe tineri numai de la umerii în sus și nu și în jos”, a spus pictorul József Balázs de la Joseni, în timp ce am vorbit cu el despre predare, educație, educația artei și sistemul didactic. „Nu există educație fizică, nu există aproape nici o clasă de muzică, să nu mai vorbim de cursuri de desen și pictură sau istoria artei. Cu subiectele reale și învățarea limbilor străine se dezvoltă în mod clar creierul, acest aspect este și necesar, dar tineretul de astăzi este foarte puțin afectat de orice impact emoțional. Inima și sufletul elevului nu sunt afectate de școală „- a spus pictorul în vara anului 2018, înainte de a se retrage.

„Mă bucur să mă retrag, cu ideea de a scăpa de acest sistem scandalos de învățământ, care este educația românească, dar nu renunț la educație” - continuă maestrul, decorat și cu Premiul Mentor. De asemenea, el a vorbit despre faptul că József Balázs, artistul, se află uneori în conflict cu profesorul József Balázs, care nu-și regretă timpul liber pentru a-și împărtăși ajutorul lui cu elevii. El planuiește ca, în timpul anilor de pensionare, să creeze un atelier, chiar și dintr-un hambar, înlocuind atelierele școlare, astfel încât caruia îi place arta și vrea să devină artist poate să-și dezvolte talentul.

ON TEACHING AND EDUCATION WITH JÓZSEF BALÁZS PAINTER

„Today's education system teaches young people from the shoulders up only and hardly down”, said József Balázs painter from Alfalu, as we talked about teaching, education, education of art and the teaching system. „There is no physical education, there is hardly any music class, not to mention drawing or painting classes or the history of art. With the real subjects and language learning is clearly developing the brain, it is needed, but today's youth is scarcely affected by any emotional impact. The student's heart and soul are not affected by the school”, said the painter in the summer of 2018, before retiring.

I am happy to retire, with the idea of getting rid of this scandalous education system, which is Romanian education, but I do not give up education”- continues the master, decorated also with a Mentor Price. He also talked about the fact that József Balázs, the artist, argues sometimes with József Balázs, the teacher, who does not regret his spare time to share with students requesting his help. He plans that during his years of retirement he will create a workshop, even out of a barn, replacing the school workshops, so that who really likes art and wants to be an artist can exploit his talent.